

Albert Camus: Stranac

Albert Camus, jedan od neprikosnovenih velikana francuske književnosti uz Jean-Paula Sartrea, svojim jednostavnim, ali osebnim stilom pisanja i poimanjem životnih vrijednosti, predstavlja kontroverznu filozofiju apsurdna. Naime, riječ je o anticipiranju života kao besmislenog i samom sebi proturječnog pojma. Čovjek je, kao društveno biće, bačen u svijet, no, ako prihvati filozofiju apsurdna kao takvu, u mogućnosti je ostvariti svoje djelovanje kao i slobodu. Upravo takvu tematiku Camus provlači u vidu svojevrsnog lajtmotiva. Kombiniran s egzistencijalizmom, apsurd je glavna okosnica književno-umjetničkog pravca kasnog modernizma koji se prostire kroz drugu polovicu dvadesetog stoljeća, otkrivajući čitav niz psihologiziranih modela likova. Roman 'Stranac', Camusova prva velika uspješnica, sadrži oba navedena elementa, koji se isprepliću u pojavi glavnog lika Mersaulta, dok se tematiziraju život, ubojstvo, zatvor, suđenje i likvidacija.

Mersault se može okarakterizirati kao antijunak, budući da skončava tragično, osjećajući se prilično usamljeno u duhovnom postojanju i traganju za vlastitom slobodom. Teze kao što su smisao, cilj života, ljubav ili božanstvo, u potpunosti su mu nepoznate i neprihvatljive, što se vidi u odbijanju svećenikove prisutnosti. Nije u stanju uspostaviti normalnu komunikaciju s okolinom niti se integrirati u društvo na pravilan način. Potonja tvrdnja obrazlaže sam naslov romana 'Stranac' - Mersault je samotnjak koji se ne uklapa u društvene norme i konvencije pritom se osjećajući izolirano i introvertirano, kao kakav stranac u birokratskom društvu koje ga tlači, sputava i moralno se uzvisuje nad njegovom pojavom. U času kada treba odabrati put, neophodno dolazi u kontakt s vlastitom sviješću uz dozu nesigurnosti. Njegov doživljaj svijeta je nihilističan te kategorički poriče postojanje božanskog dobra. Isto tako, ističe sutra kao dan u kojem će pokušati provesti određene promjene. Izolirajući se od društva, razvija osebnost, individualni pristup svim životnim aktualnostima, što se očituje u nesvakodnevnom odnosu prema smrti majke, prijateljima, osjećaju ljubavi i sudbonosnom činu ubojstva Arapina. Očekivana je psihologizacija, no ona izostaje (tehnika redukcije) budući da Camus sve njegove osjete pretvara u tjelesne i niže ih kroz svijest i doživljava (solilokvij). Život mu bijaše ispunjen dokolicom, praznom tlapnjom i, po njegovom mišljenju, nelogičnim događajima, no vrhunac patnje otkrio se u obliku zatvorske kazne, to jest u obliku životne faze koja nije vrijedna spomena („Kad sam dopao zatvora, shvatio sam već nakon nekoliko dana da ne bih nikad volio pričati o tom dijelu svoga života.“). Njegove isključivo tjelesne porive, zadovoljavala je ljubavnica Marija Cardona, djevojka koju je upoznao sunčajući se na plaži rodnog grada Alžira. Unatoč intenzivnom druženju i ljubovanju, Mersault nije u stanju razumjeti Marijinu želju za bračnim vezanjem shvaćajući brak i ljubav nepotrebnim životnim atributima ostajući apsolutno ravnodušan. Doduše, drago mu je što ga Marija posjećuje u tamnici, no simpatije ne idu dalje od te razine („Bila je vrlo lijepa, ali joj to nisam znao reći.“). Za čin ubojstva, potrebno se osvrnuti na Mersaultova prijatelja Raymonda, iskompleksiranog niskog skladištara koji je pretukao ljubavnicu nakon što ga je prevarila. Ona je zlostavljanje priopćila bratu koji je oko sebe okupljao skupinu Arapina. Pratili su Raymonda i Mersaulta u stopu, čak se fizički obračunavši s njima uz krvave posjekotine. Mersault ubija Arapina na plaži nakon što je, mrtav umoran i iscrpljen od sunca, proškiljio na oko ugledavši ga kako vadi nož za napad. Pet hitaca (jedan smrtonosni i četiri naknadno ispaljena u mrtvi leš) simbolizira Mersaultovih pet teških udaraca na vrata sudbine budući da je tim postupkom odredio daljni tok života kao osuđenik. Ipak, Mersault ne doživljava čitav proces suđenja kao važnu stavku. Sve ga odviše nervira te hladnokrvno prisustvuje suđenju bez želje za pravdanjem, unatoč tome što mu je dodijeljen branitelj i što u njegovu korist svjedoče poznanici Emmanuel i susjed Salamano. Jedino što je izustio jest to da je Arapina ubio jer mu je, navodno, zasmetao sunčev bljesak. Funkcija opisa skućenog i oskudnog interijera („Nakon nekoliko dana premjestili su me u

samicu, gdje sam spavao na daskama. Imao sam noćnu posudu i željezni umivaonik.") jest u predočavanju tjeskobnog i nelagodnog stanja njegova duha. Bio je to simbol društvene odbačenosti, neprihvatljivosti i osude. Jedini titraj olakšanja pružao mu je pogled na more („Zatvor se nalazi navrh grada pa sam kroz prozorčić mogao gledati more.") kroz rešetke odakle mu je dopirao snop svjetla koje, metaforički, predstavlja nadu i rasterećenje misli. Razvio je poseban intiman odnos s tom vizurom. Na giljotinu je Mersault gledao kao na jedinu uzbudljivu stvar koja mu je preostala na koncu života u društvu punom osuda i ukalupljenih običaja. Zaželio je da smrt bude brza uz povike mržnje onih koji će egzekuciji prisustvovati.

Budući da Camus predstavlja filozofiju apsurdna, prikazanu kroz lik Mersaulta, možemo ga smatrati modernim Sizifom, tako povlačeći paralelu s antičkim mitom u kojem Sizif uzbrdo gura teški kamen koji mu se redovito strovaljuje niz padinu. Unatoč apsurdnosti životnog djelovanja, koje ne rezultira konačnim uspjehom, Camus ističe kako "nema sudbine koja se ne nadmašuje prezirom" te kako je "svo njegovo kraljevstvo ovozemaljsko", misleći, pritom, na vrhunce i uspjehe koji su jedini razlog vrijedan čovjekova postojanja. U svjetlu nedoumice između uspjeha i neuspjeha, Camusov repertoar problematizira gorući problem samoubojstva prisutnog i dan danas. U suvremenoj svakodnevnici, svjedoci smo užurbanog i introvertiranog toka života koji rezultira asocijalnošću i nesrazmjerom između vlastitog i društvenog poimanja normi. Osobno, smatram Camusovo djelo vrlo dobrom poukom za današnjeg čovjeka koji je neophodno upućen na druge kako bi izbjegao osjećaj stranca, kako u svom, tako i u cjelokupnom svijetu.